En nu, *sieradiën*, wie onder 's Heeren volk heeft die? Natuurlijk is bij dat geestelijk volk ook het stel sieradiën *geestelijk*. Daarom staat er bij: »in *heilige* sieradiën."

Dus is het niet genoeg, dat ge het zwaard in de hand houdt, en u dekt met het schild des geloofs, en uw hoofd voorzien hebt van den helm der zaligheid; neen, bij dat alles moeten nog de *sieradiën* komen, en er ontbreekt iets aan de eere die Christus van u vraagt, zoo *die heilige sieradiën* niet aan u schitteren.

Nu zijn *deze heilige sieradiën* velerlei. Wat u sieren kan is een rijke gave des gebeds. Is stille, deemoedige nederigheid. Is kalme, waarachtige ootmoed. Is zelfbedwang over alle korzelheid en kwaad humeur. Is teedere nauwgezetheid der conscientie. Is macht van het woord of zang om den lof des Heeren te vertellen. Is dienende liefde. Is teedere deernis met wie lijdt. Is zoekende ontferming over wat verloren ging. Is de heilige kunst om vrede te maken waar vrede verstoord wierd. Is, om niet meer te noemen, stille duldinq van eigen leed, een met geestdrift dragen van uw kruis, een roemen in de verdrukking.

Doch met wat naam ge den rijken overvloed van *heilige sieradiën* ook noemen wilt, ze zijn alle *geestelijk*. Glans door de opgaande Zonne der gerechtigheid in u als dauwdrop afgespiegeld. Heilige sieradiën voor koning Jezus zijn nooit anders dan stralen uit *zijn* genade die *gij* opvingt.

En nu komt in Psalm 110 de vraag aan u, *welke* heilige sieradiën *u* sieren, zoo dikwijls ge optrekt in den strijd uws Heeren op den dag zijner heirkracht.

En dan, helaas, wat ziet ge dan om u heen? Wat speurt ge dan telkens aan uzelven?

Dit immers, dat we voor sieraad telkens assche in dien strijd aanbrengen, en de wapenrusting die de Heere ons toebetrouwt eer *ont*sieren door onze bezoedeling.

Dit, dat zelfs de heiligsten onder ons het al veel en wel vinden, zoo ze althans optrekken, en zoo ze het zwaard voor Jezus kruisen, maar zich dan ook allerlei geklag veroorloven over hun kruis en allerlei gejammer over de benauwdheden die ze uitstaan.

Ja, om het kort te zeggen, dit, dat dit volk des Heeren al zeer zelfvoldaan en tevreden is, indien het niet maar boeleert met den vijand en het schild des geloofs noch het zwaard des Woords wegwierp.

Maar dat Jezus om een volk *in heilige sieradiën* vraagt, wie bekommert er zich om? Wie denkt er aan?

Ja, er zijn enkelen aan wie ge die sieradiën bespeurt, althans een *enkel* geestelijk sieraad. Er zijn er, die *gaarne* vergeven. Er zijn er, die stil en in heilige blijdschap lijden. Er zijn er, die rijk zijn in ontferming en deernis. Er zijn wondere bidders en bidsters. Er zijn zielen die van liefde overvloeien. Er zijn er, die machtig zijn in het vertellen van al den lof des Heeren.

Maar hoe klein is hun aantal!

o, Laat dat aantal toch *meerder* worden!

Laat wie één sieraad heeft, bedenken, dat zijn Heere om een volk *in heilige sieradiën* vraagt.

Laat onder dat geestelijk versierde volk ook *uw* naam gekend worden.

En bovenal, zoo ge »heilig sieraad" aan uw ziel moogt ontdekken, o, mijn broeder, mijne zuster, verzondig dat sieraad niet door u op dat sieraad als ware het door u zelf gewrocht, te verheffen.

Alle heilig sieraad is nooit anders dan glans die afstraalt uit *Hem!*

KUYPER.

Amsterdam, 9 Nov. 1888.

Wat ook sommige vrienden der Haagsche Synode tegenpruttelen, dit neemt het feit niet weg, dat deze Synode door haar bekend besluit in zake den Doop der Doleerenden zichzelve leelijk in de vingers sneed; haar vijandschap tegen den Christus en zijn dienst nogmaals op het ergerlijkst verried; en, buiten kijf, voor het oordeel van een onpartijdige nakomelingschap gevonnist ligt.

We binden daarover dan ook geen nieuw debat aan.

Er zijn zaken, waarop men een brandmerk zet, en dan *hebben* ze dit brandmerk, en geen zeepbel of waterstroom wascht er dit meer uit.

Niet, alsof zulk een brandmerk op zichzelf iets afdeed, maar omdat een lijn die scheef *loopt*, slechts als scheef behoeft *aangewezen*, om te maken dat ieders oog er op valt, en ieder, behalve de knoeierige architect en zijn helpers, er over roept, hoe scheef ze is.

Laat ons intusschen op één lichtpunt in deze droeve geschiedenis wijzen.

Ook in 1836, toen de actie van 1834 de Haagsche Synode voor ditzelfde moeilijk vraagstuk plaatste, nam ze even *ergerlijk* besluit als thans.

Ook toen wierd de vraag behandeld, of men den Doop, toegediend door zoogenaamde leeraars, van wie in conventikelen vergaderd zich tegen de Hervormde kerk stelden, zou erkennen; en ook toen had men den boozen euvelen moed, in zijn *odium theologicum*, en gedreven door kerkelijken hartstocht en bitterheid van hart, het heilige Sacrament des Doops te ontheiligen en c. q. *her*doop te gelasten.

Doch lang duurde dit niet.

Toen er wat meer water door de Hervormde sluis was geloopen, en de demon van den kerkelijken hartstocht wat tot bedaren kwam, hernam beradener zin de overhand, en besloot dezelfde Synode *in vlak tegenovergestelden zin*.

Had men toch in 1836 beslist (evenals nu en op geheel gelijken grond) dat men met den Doop van niet erkende kerken niet rekenen kon, later (1847) rapporteerde de commissie, dat het toch niet aanging de geldigheid van den Doop van uiterlijke formaliteiten bij de Overheid te laten afhangen, en dat het geraden was zulk een Doop eenvoudig te erkennen.

En de Haagsche Synode *zag* haar fout, en zie, ze haalde een streep door haar vroeger onchristelijk besluit.

Hoeveel jaren zal het thans moeten duren, eer ze ook nu weer van haar dwaling terugkomt?

De hartstocht is thans zooveel feller.

Toch manen we een iegelijk die zijn goeden naam ook voor de toekomst liet heeft, zich niet door verdediging van dit Synodale Doopsbesluit in geestelijken en wetenschappelijken zin te *encanailleeren*.

In de kerk van Ternaard in den ring Holwerd is een ernstig kerkelijk conflict uitgebroken.

Het geval droeg zich aldus toe.

Den 26 Februari 1886 verzocht de kerkeraad van Hoogebeintum aan dien van Ternaard om het bewijs, bedoeld bij art. 40 R. G. O., namens 14 ingezetenen van Ternaard. De kerkeraad van Ternaard weigerde dit beslist op gronden, aan het gedrag ontleend. Van hen werd aangetoond, dat hun gedrag de eischen van goede trouw en oprechtheid verkrachtte en van sommigen (bij name genoemd) dat zij zich schuldig maakten aan vloeken, dronkenschap en openbare Zondags-ontheiliging. Eigenmachtig kende de kerkeraad van Hoogebeintum aan deze weigering geene waarde toe en ging tot aanneming over. Het Class. Bestuur van Dokkum, hiermede in kennis gesteld, maande den kerkeraad van Hoogebeintum tot voorzichtigheid en omzichtigheid. Toch bevestigde de kerkeraad. Bij deurwaarders-exploit gaf hij hiervan kennis aan den kerkeraad van Ternaard. Deze stelde het exploit in handen van 't Class. Bestuur Dit bestuur nam beslissing in eersten aanleg en verklaarde de aanneming en bevestiging van bedoelde personen voor onwettig en nietig (18 Mei 1886). In hooger beroep bevestigde het Prov. Kerkbestuur van Friesland (4 Mei 1887) deze uitspraak en besliste dat de aanneming en bevestiging van bedoelde personen een onwettige handeling is en dat de kerkeraad van Ternaard terecht heett geweigerd deze op onwettige wijze aangenomen en bevestigde lidmaten, als zoodanig in te schrijven in het lidmatenboek der gemeente.

De Syn. Commissie (5 Dec. 1887) vernietigde deze uitspraak wegens gebrek in vorm en inhoud en droeg aan 't Prov. Kerkbestuur van Groningen de zaak ter eindbeslissing op. Dit bestuur verklaarde de aanneming enz. van 3 personen onwettig en van 11 wettig en gelastte hunne inschrijving. De kerkeraad van Ternaard deed nog een beroep op de Synode; dit werd afgewezen op grond, dat de beslissing van 't Prov. Kerkbestuur van Groningen een eindbeslissing was. De kerkeraad van Ternaard stelde het Class. Bestuur van Dokkum met dit beroep in kennis en verklaarde niet overtuigd te zijn van de wettelijkheid der eindbeslissing en bracht als nieuw bezwaar tegen de bevestiging in: deze was niet geschied overeenkomstig art. 39 R. G. O. Een der bedoelde personen toch had den kerkeraad van Ternaard (5 Juni 1888) verklaard: „niet te weten noch te gelooven, dat de drie vragen in geest en hoofdzaak gedaan waren".

Het Class. Bestuur verklaarde niet in discussie te treden en gelastte de inschrijving vóór 16 Sept. 1888. Eene commissie uit het Class. Bestuur trachtte toen mondeling den kerkeraad tot inschrijving te bewegen. Deze bleef de wettelijkheid der eindbeslissing bestrijden en wees nogmaals op het nieuwe bezwaar tegen de wettelijkheid der bevestiging ingebracht. Den 22 Oct. 1888 is daarop de geheele kerkeraad geschorst voor den tijd van zes weken; de predikant met behoud van traktement.

Op dit conflict dient de aandacht gevestigd.

Het geval is zoo kras mogelijk.

De persoon in quaestie had verklaard „niet te weten noch te gelooven, dat de drie vragen in geest en hoofdzaak gedaan waren."

Zelfs het Synodale *minimum* ontbrak dus.

Toch wierd inschrijving bevolen.

Gelukkig vond de kerkeraad en met hem Ds. Rijnenberg toen toch den moed, om te weigeren.

En nu zijn ze geschorst.

Wat nu?

We zouden terugkomen op het kalm en steekhoudend geschrift, dat door de heeren Ds. Feringa van De Klundert en Dr. Franssen van Ankeveen onder den titel: *De reglementen voor de Ned. Herv. Kerk en Gods Woord*, bij onzen uitgever het licht zag. En dan zij er allereerst op gewezen, dat zich hier een hoogst eigenaardig levensteeken voordoet, dat niet *kan* nalaten indruk te maken.

Toen in 1886 de storm op kerkelijk erf opstak, deelde zich het kerkelijk korps in vier soorten van geesten.

Voorop stonden de *overtuigden*, die om 's Heeren wil reeds al te lang binnen den Synodalen muur tegen het Synodaal gezag hadden gestreden, en nu terstond gevoelden, dat *weerstand bieden* plicht was.

Achter hen stonden de *bloohartige avonturiers*, die zoolang ze dachten, dat het Gereformeerde korps zonder schramp of stoot ter overwinning zou gaan, zich beijverden om in particuliere brieven hun warme sympathie te betuigen, op den predikstoel en in kerkelijke vergaderingen luid en schril tegen de Synode te roepen, en „haantje-de-voorste" te spelen zoodra er een klein opstootje kwam.

Deze karakterlooze, onmanlijke en elk korps waartoe ze behooren onteerende lieden staken eerst hun voelhorens uit, wat weg het wel op zou gaan; vast besloten om zich definitief bij *die* partij te voegen, die hun ten slotte positie, traktement en promotie verzekerde. Aldus keken ze de kat uit den boom. Hielden zich een tijdlang zoo, dat ze nog evengoed Synodaal als Antisynodaal konden kiezen. En merkten niet even, dat de Overheid en de Politie en de Rechtbanken vóór de Synode kozen, of ze waren opeens volbloed Synodaal.

De Antisynodale rok, waarin ze dusver voor de goé gemeente geparadeerd hadden, wierd uitgetrokken en aan den kleerenjood verkocht, en plotseling waren er geen feller tegenstanders der Gereformeerden, en geen volijveriger trawanten van de Synodale Besturen dan de kerkelijke avonturiers zonder schaamte, zonder karakter en zonder eer.

In de derde plaats stonden de besliste *tegenstanders*, die Modern, Groningsch, Irenisch of Neo-Kohlbrüggianch, als Edom op den uitkijk gingen staan, om zich het hart op te halen aan de smading en uitwerping van hun broederen. God vergeve het hun!

Maar dan was er ook nog een *vierde soort*; mannen, die aarzelden; die dusver nooit zoo achter de Gereformeerde legertros hadden geloopen, en er geen partijzaak van maakten; doch, teeder van aard en ernstig van zin, aanvankelijk metterdaad meenden, dat de Synodale Besturen nog te goeder trouw waren, en daarom op die onderstelde goede trouw wilden bouwen.

Over hun lippen kwam geen woord van bitterheid aan ons adres; aan kerkelijke promotie of traktement dachten ze niet; hooger belang hield hen bezig. En terwijl zelfs mannen als Prof. Dr. J. H. Gunning aanstonds gereed waren, om, zelfs zonder behoorlijk onderzoek, ook hún steen op de gesteenigde broederen te werpen, waren zij worstelend, om met Gods hulp tot klaarheid en helderheid te komen.

Hun was het een zake voor den Heere.

Zoo worstelen velen van deze broederen nog, en zoo hoort men telkens weer van een Synodalen predikant, die overkomt; van kerkeraadsleden die breken; van gelooviqen die het juk der Synodale hiërarchie afwerpen.

De actie gaat nog altoos door, en zal blijven doorgaan.

Nu reeds kwam het in 223 kerken tot breuke met het Synodaal gezag.

Maar, en dit is het opmerkelijke, dusver had nog niemand onder deze ernstige zoekers de resultaten van zijn onderzoek openbaar gemaakt, en dat is het nu juist wat de heeren Ds. Feringa en Dr. Franssen doen.

Zij gunnen ons een blik in hun zielestrijd. Ze doen ons meeworstelen in hun wikken en wegen van het tegen en het voor. Ze geven ons de gelegenheid al de stadiën van hun onderzoek te doorloopen. En ze leggen ons ook de gronden voor, die hen ten slotte van Godswege tot absolute verwerping van het valsche Synodale gezag dwongen.

Eén geval moge hierbij iets breeder vermeld.

Toen in Januari 1886 de strijd uitbrak, nam het Classicaal Bestuur de houding aan, dat het ongetwijfeld zijn plicht erkende om de leugen uit te bannen en de Waarheid Gods te verdedigen, maar dat de Amsterdamsche kerkeraad de fout had begaan, om te veel aan *vermoedens* te hechten en te weinig gevraagd had naar *bewijs*.

Dit maakte op de heeren Feringa en Franssen indruk.

Hiervan was iets aan.

Het kon bij Dr. Vos c. s. streng rechterlijke opvatting wezen die hen drong; en hoeveel beter zou dan alles niet loopen, zoo het Classicaal Bestuur zelf de zuivering onderhanden nam, en men niet, gelijk de Doleerenden, aanstonds brak.

Wie in Amsterdam kiezer was, wist dit wel beter, en doorzag terstond, dat het den heeren Dr. Vos c. s. hierbij volstrekt niet te doen was om voor Gods Waarheid op te komen, doch uitsluitend om een *schijn* te vinden, waarachter ze zich verschuilen konden. Maar Ds. Feringa en Dr. Franssen namen het toch aan; het *kon* goede munt zijn.

Doch dan moest dit ook *blijken*.

Gelijk ieder wist stonden te Amsterdam nog drie Moderne predikanten. Dat wisten ook Dr. Vos c. s. Het was dus hun plicht én als kerkeraadsleden om deze leeraren aan te klagen, én als leden van het Classicaal Bestuur om hen in kerkelijke behandeling te nemen.

Doch zie, Dr. Vos c. s. deden niets.

Dat was ergerlijk.

En wierd te ergerlijker, toen Ds. Ternooy Apèl in het *Predikbeurtenblad* zijn optreden in een godsdienstoefening *van den Protestantenbond* aankondigde, en toch *ongemoeid* bleef, terwijl doleerende predikanten, om hun optreden voor de Geschorsten, wel terdege bemoeielijkt werden.

Dr. Franssen achtte toen het oogenblik gekomen, om het Classicaal Bestuur aan den pols te voelen, en zond een schrijven in, om het Classicaal Bestuur op deze ergerlijke verkeerdheid opmerkzaam te maken.

Het schrijven waarin hij dat deed is teeder en ernstig.

En wat antwoordde nu het Classicaal Bestuur van Amsterdam?

Zie het hier.

Amsterdam, 19 Maart 1888.

Eerwaarde Broeders!

In antwoord op het 3de punt vervat in Uwe Missive van den 24sten Februari dezes jaars, als zoude het Classicaal Bestuur van Amsterdam zich schuldig maken aan plichtverzuim tegenover den WelEerw. Heer K. F. Ternooy Apèl, Predikant der Nederd. Herv. Gemeente te Amsterdam, in zake het houden van godsdienstoefeningen van eene afdeeling van den zoogenaamden »Protestantenbond" hier ter stede, heeft het Bestuur, heden vergaderd, de eer U te antwoorden:

1°. dat, hoe men ook oordeele over het houden van godsdienstoefeningen buiten de kerkgebouwen, of van conventikelen, 't welk sedert overoude dagen in onze Kerk geschiedde en steeds een hoogstmoeilijk punt voor haar Bestuur was, zulks thans allerwege en van verschillende zijden plaats heeft, zoodat het eene zaak van algemeen belang is en voor zoover het betrekking heeft op onze classis dit behandeld moet worden op de classicale vergadering (Alg. Regl. Art. 40 al. 4);

2°. dat ons Bestuur volstrekt onbekend is met de *Statuten* van den »Protestantenbond," en dat, al ware het dat deze Statuten in strijd zijn met Art. 3 van het *Regl. v. Kerkelijk Opzicht en Tucht*, iemands optreden in eene vergadering van dien bond, of van welk ander zedelijk lichaam ook, volstrekt niet bewijst, dat hij zich gedroeg in strijd met zijne belijdenis, bovenbedoeld;

3°. dat, voor zooverre ons bekend, geen der Predikanten, onder ons opzicht staande, in de laatste twee jaren opgetreden is in zulk een samenkomst binnen ons Classicaal ressort;

4°. dat voor iedere klacht en voor elke behandeling van eene verkeerdheid, die men meent te bestaan gegronde bewijzen dienen overgelegd te worden, en

5°. dat zoo de Kerkeraad van Ankeveen zich gedrongen voelt tot *bemoeiing* 1) met de zaken van de Amsterdamsche Gemeente, hij in elk geval dient te zorgen voor de noodige bewijsstukken,

zoodat het Bestuur geene termen vindt om op uwe klacht over ons vermeend plichtverzuim in te gaan.

Het Classicaal Bestuur voornoemd:
(*was get.*) B. J. ADRIANI, *Praeses.*
» » G. J. VOS AZ., *Scriba.*

Pijnlijke huichlarij!

Een Classicaal Bestuur, dat in de dagen van het Conflict achter alles wist te komen en op de geniepigste wijs door opgeraapte leugens zelfs broederen verdacht maakte, speelt, nu het een loochenaar van 's Heeren Godheid geldt, opeens den onnoozele.

Dr. Vos en Ds. Adriani weten *niet* wat de *Protestantenbond* is.

Dr. Vos en Ds. Adriani weten *niet* dat Ds. Ternooy Apèl Modern is.

Dr. Vos en Ds. Adriani verkeeren in goeden gemoede in den waan, dat Ds. Ternooy Apèl op den kansel en in de catechisatie „den vollen raad Gods verkondigt."

Zoo spreekt men leugen, klinkklaar leugen in officieele taal.

En dat doen mannen, die zeggen voor de eere Gods op te komen.

Of verschuilen ze zich achter de uitvlucht, dat *zij* het wel persoonlijk wisten, maar niet als Classicaal Bestuur, dan zij gevraagd: Als *alle* leden van een college iets weten; en alle leden zijn *verplicht* om, als ze het weten, er een eind aan te maken; of er dan ergerlijker spelen met woorden denkbaar is, dan een verklaring namens zulk een bestuur van zijn *onwetendheid*.

De kerkeraad van Ankeveen bleef nochtans kalm en antwoordde zakelijk en ernstig aldus:

WelEerwaarde en Eerwaarde Broeders.

In antwoord op Uw missive van 19 Maart, waarin Gij ons dient van bescheid op ons schrijven van 24 Febr. omtrent Ds. Ternooy Apèl moeten wij U het volgende onder de aandacht brengen.

1°. dat Uw gronden om het houden van godsdienstoefeningen buiten de kerkgebouwen of van conventikelen van uwentwegen ongemoeid te laten ons volstrekt onhoudbaar voorkomen met het oog op de missiven des Cl. Bestuurs d.d. 31 Mei 1886 en 12 Nov. 1886 omtrent het optreden van sommige predikanten in de lokalen, waarop wij in ons schrijven van 24 Febr. reeds wezen, aanhalende bl. 290 en 291 van »het keerpunt in de jongste geschiedenis van Kerk en Staat" geschreven door Uwen scriba, ter meerdere rechtvaardiging des Cl. Bestuurs, welke schrijver zelf getuigt: »en ik mocht toch niet blijven zwijgen; *ik* moest het doen, die reeds als Scriba van dat Bestuur geacht werd, het best met alles bekend te zijn" (bl. VI der voorrede).

Zag immers het Cl. Bestuur *toen* in het dienstdoen in de Lokalen „ondersteuning van het verzet" en »schromelijke benadeeling van de belangen der Amsterdamsche Gemeente" (bl. 290), »een tarten van de Kerkbesturen" (bl. 291) wel te verstaan »zoolang de Geschorsten niet afgezet of afgeweden waren" (bl. 291), wij kunnen niet anders vinden dan dat het Cl. Bestuur *minstens* hetzelfde of iets dergelijks *moest* zien in de handelwijze des heeren T. A. (et tutti quanti), zoolang deze in dienst der Ned. Herv. Kerk blijft of gelaten wordt, welke Kerk een bepaalde leer heeft, waarmede Ds. T. A. zich *niet* vereenigen kan.

2°. dat Uw tweede punt van verantwoording (onbekend zijn met de Statuten van den Protestantenbond, opnieuw bewijst dat ons wijzen op Uw verplichting om »toezicht" te houden niet overbodig was, daar Gij wetende dat tegenover de godsdienstoefeningen der Ned. Herv. Gemeente de Protestantenbond andere godsdienstoefeningen organiseerde, zelf verklaart alsnog onbekend te zijn (»volstrekt" voegt Gij bij onbekend; wij vragen of »officieel" niet meer overeenkomstig de waarheid is) met zijn statuten; Gij alzoo niet toezaagt of predikanten uit uw eigen ressort of van elders (vgl. weer bl. 290 en 291 Keerpunt) ook tot een verkeerd doel medewerkten.

3°. dat wij het een volstrekt niet al te gewaagde gevolgtrekking blijven achten uit iemands *vrijwillig* lid en zelfs secretaris van een vereeniging worden, te besluiten tot sympathie met de beginselen dier vereeniging.

4°. dat *juist* na 't ontvangen van Uw missive ons bleek dat Ds. T. A. opnieuw in Weesp voor den Protestantenbond is opgetreden, waarvoor wij u het nummer van de *Weesper Courant* zoowel dat van Donderdag 22 Maart als van Zondag 25 Maart toezenden.

5°. dat wij behoorlijk en genoegzaam aangeduid hebben wat o. i. verkeerd was bij U, en voldoende gronden en aanduidingen gegeven hebben voor wien het ernst is; en dat wij ons niet zullen vermoeien om te doen wat *uw* werk is, noch om wiskunstig te bewijzen wat men liever niet bewezen wil zien; daar de Heere een volk *ijverig* in goede werken zoekt, *geestlijke* knechten begeert: en

6°. dat wij Kains vraag: ben ik mijns broeders hoeder? noch des priesters en leviets »zich" niet »bemoeien" met den gewonde in de gelijkenis van den barmhartigen Samaritaan, als voorbeeld voor den Christen gesteld vinden.

Met de ernstige bede dat Gij alsnog tot inzien van uw nalatigheid en zonde moogt komen, stellen wij andermaal ons schrijven van 24 Febr. voor uw aandacht, tevens u verzekerende dat wij niet verder discuteeren zullen, daar 't ons niet te doen is om „gelijk te krijgen", maar alleen om U met *allen ernst* en *nadruk* doch in den *geest der liefde* te waarschuwen, gelijk wij nu ten tweeden male doen.

De Kerkeraad der N. Herv. Gem. te Ankeveen,
(was get.) H. FRANSSEN.
» » JAN HOETMER.

En wat is nu de *finale*?

Dit briefje van Dr. Laurillard en Dr. Vos.

Aan den Eerw. Kerkeraad der Nederd. Herv. Gemeente te Ankeveen wordt bij dezen bekend gemaakt, dat zijn schrijven van 27 April in 1888 in zake Protestantenbond door het Class. Bestuur van Amsterdam voor notificatie is aangenomen.

Het Bestuur voorn.,
(was get.) E. LAURILLARD, *h.-P. aesidit.*
» » G. J. VOS AZ., *Scriba.*

Schrikkelijk, niet waar?

Dr. Laurillard, *zelf Modern*, komt *met Dr. Vos* aan den kerkeraad van Ankeveen, die voor de Waarheid Gods opkwam, melden, dat men zulk gebeuzel *voor notificatie aanneemt*.

En dan zijn er nog gemoedelijke, vrome kinderen Gods, die waarlijk meenen dat een stel Besturen, dat zoo door en door verleugend en vervalscht is, heusch en waarlijk een kerkelijke Overheid van Godswege zou zijn!

Dat men toch ophoude zijn ziel langer te bezondigen!

Zoo bleek dan duidelijk dat er tusschen Ds. Gravemeyer en de *Heraut* geen geschil bestaat over het Labadisme.

Elke poging, om de eenheid der kerk te verbreken ter wille van de hypocrieten of overtreders, keurt Calvijn, keurt Ds. Gravemeyer en keurt de *Heraut* beslist af.

Maar volgt daaruit nu, dat Calvijn ook de Doleantie afkeurt?

Veroorlove Ds. Gravemeyer, die ook kerkhistorie kent, ons hierbij een vraag.

»Toen in den aanvang der 17de eeuw onze toenmalige kerken, om aan de overheersching van het Remonstrantisme te ontkomen, *in dolcantie* gingen, deden onze vaderen dit toen in Labadistische aandrift, *ja* dan *neen*?

En hij zelf zal getuigen: „Daar was geen quaestie van!"

Maar is dit zoo, eilieve, waarom schuilt er in de doleering onzer toenmalige vaderen dan *geen* verbreken van de eenheid der kerk op Labadistische gronden, en in de onze *wel*?

Droeg de tegenwoordige Doleantie, gelijk zij te Kootwijk, Voorthuizen, Reitsum enz. begon, ook maar eenigermate een Labadistisch karakter?

Kwam aan Ds. Gravemeyer van bannen, uitzichten en afsnijden onzerzijds ook maar een tiende ter oore van wat het Synodaal Genootschap in dit stuk bestond?

En wat het punt der Belijdenis betrof, stemt Ds. Gravemeyer niet toe, dat de belijdenis der Waarheid zelfs in de Remonstrantsche kerkeraden van die dagen nog heilig was te achten, vergeleken bij wat thans ten onzent in het Genootschap wordt gezien?

Doch er is meer.

Ook Calvijn zal tegen Ds. Gravemeyer getuigen en hem, ongetwijfeld tot zijn spijt, geheel omverwerpen.

Ds. Gravemeyer citeerde Calvijn *half*. Hij citeerde Calvijn in zooverre hij *anti*-Labadist was. Maar Calvijn, den felllen kampioen tegen de Hiërarchie en haar innerlijke leugen, liet Ds. Gravemeyer rusten.

Tegen die halfheid nu protesteeren we.

Ds. Gravemeyer heeft zoomin als iemand recht, om zich op Calvijn te beroepen, tenzij hij hem ten voeten uit vertoone, met zijn volle gelaat.

En ziehier dan wat Calvijn ook in datzelfde vierde boek van zijn *Institutie* zegt, en wat Ds. Gravemeyer, zonder onwetenschappelijk, onwaar en onrechtvaardig te worden, niet had *mogen* overslaan noch weglaten, zoolang hij er prijs op stelt om door zijn lezers voor een waarachtig getuige te gelden.

Calvijn zegt dan Boek IV, cap. II, § 1, aan het slot: „Zoo de ware kerk een pilaar en eene vastigheid der waarheid is, is het zeker, dat er geene kerk is, WAAR LEUGEN EN VALSCHHEID ZICH VAN HET BEWIND HEBBEN MEESTER GEMAAKT."

Is het nu een feit of verzinsel, dat in het Synodaal Genootschap leugen en valschheid zich van het bewind hebben meester gemaakt?

Durft, kan, zal Ds. Gravemeyer ontkennen, dat het Synodaal bewind van dit Genootschap, dat nu zeventig jaren lang steeds de waarheid gekrenkt, de leugen beschermd heeft, en loochenaren van de Godheid des Verlossers, van de Verzoening door zijn bloed, van zijn Verrijzenis en Zitten aan Gods rechterhand, in zijn vergaderingen liet voorzitten, beantwoordt aan Calvijns zeggen: „dat leugen en valschheid zich van het bewind in dit Genootschap hebben meester gemaakt?"

En is dit zoo, kan het dan ook maar één oogenblik twijfelachtig zijn, of Gods kinderen hebben dit Genootschap zeer beslist, en zonder eenige verbloeming als *valsche kerk* te verwerpen?

Voelt onze zoo hooggeachte broeder niet, dat hij zich hier schromelijk heeft vergist?

Toch is het alleszins verklaarbaar, hoe hij in deze dwaling verviel.

Hij heeft namelijk, op ondoordachte wijs, de Oud-Testamentische idée van een *Volkskerk*, waar Calvijn *niets* van wist noch *wilde* weten, in Calvijn ingedragen.

---

1) Wij cursiveeren.

Plaats hiernaast wat Prof. Gooszen in de *Kerkelijke Courant* van 23 Juni '88 schrijft blz. 2 kolom 2 naar aanleiding van het Synodale voorstel tot uitbreiding van het Regl. op de benoeming van onderlingen en diakenen en de beroeping van predikanten. Hij zegt dan: »Laten de kleinere gemeenten niet denken? Wat gaan deze dingen ons aan?

Als een klein en onaanzienlijk lid lijdt lijdt reeds het lichaam mede — wat dan als 't leden kwalijk gaat zoo groot en vol beteekenis als de gemeenten met twee tot tien à dertig predikanten?"